

Poikkileikkaus moderniin maaseutumaantieteeseen

WOODS, MICHAEL (2005). *Rural geography. Processes, responses and experiences in rural restructuring*. 330 s. Sage, Lontoo.

Maaseutumaantieteellisellä tutkimuksella on pitkät perinteet maantieteen historiassa. Itse asiassa suuri osa maantieteellisistä tutkimuksista oli vielä sata vuotta sitten maaseutumaantiedettä, sillä maantieteilijöiden kiinnostus kohdistui enimmäkseen maaseutualueisiin, niiden ihmis-yhteisöihin ja luonnon vuorovaikutussuhteisiin. Tosin maaseutumaantiedettä ei vielä tuolloin tunnettu omana erityisalana.

Maaseutuun kohdistunutta maantieteellistä tutkimusta leimasi pitkään teoriattomuus, ja tutkimusote oli paljolti kuvailevaa. Maaseutumaantiede koki renessanssin 1970- ja 1980-luvuilla. Syynä tähän olivat maantieteellisessä ajattelussa esiinnoitettavat teoreettiset virtaukset ja tarve etsiä vastauksia yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Uusia virtauksia nousi muun muassa humanistisen ja behavioraalisen sekä kriittisen maantieteen piiristä. Myöhemmin maaseutumaantieteeseen on omaksuttu vaikutteita myös feministisestä, postmodernista, poststrukturalistisesta ja monesta muusta uudesta virtauksesta.

Maaseutumaantieteen opetus on vakiintunut osaksi maantieteen opetusta Suomen yliopistoissa. Puutteena on ollut kuitenkin sopivan oppikirjan puute. Suomenkielistä oppikirjaa ei ole vielä olemassa, mutta Michael Woodsin maaseutumaantieteen perusteos *Rural geography* antaa hyvän käsityksen modernista anglosaksisesta maaseutumaantieteestä.

Teos on kirjoitettu oppikirjaksi. Se on monipuolinen johdanto maaseudun sosio-ekonomisiin kysymyksiin. Kirja kokoaa aiempia yksittäisiä tutkimuksia yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Teos on rakenteeltaan selkeä ja etenee loogisesti aiheesta toiseen. Woods tarkastelee maaseutumaantieteen ilmiöitä erilaisista näkökulmista ja lähestyy maaseutumaantiedettä esittelemällä teorian tueksi empiriisiä esimerkkejä. Tekstiä havainnollistavat myös lukuisat valokuvat, kartat, diagrammit, taulukot, sitaatit ja tekstilaatikat. Kirjan lopussa on hyvä ja toimiva asiasanahakemisto.

Johdantoluvussa paneudutaan maaseudun käsitteeseen ja maaseutumaantieteeseen tieteenalana. Maantieteeltä puuttuu monille muille ihmistieteille ominainen paradigmaattinen teoreettinen perusta, joten se ottaa vaikutteita muista lähitieteistä. Woodsin kirjassa maaseutututkimuk-

sen traditioita tarkastellaankin monipuolisesti ihmistieteiden näkökulmista.

Teoksen keskeinen käsite on maaseudun rakenteellinen muutos, restrukturaatio, jota käsitellään kolmessa temaattisessa osassa. Ensimmäisenä on vuorossa maaseudun restrukturaatio prosessina. Tämä jakso käsittelee muun muassa globalisaatiota, maatalouden ja muun elinkeinotoiminnan muutosta, sosiaalisia ja väestöllisiä rakenteita sekä ympäristön muutosta. Seuraavassa osassa tarkastellaan vastauksia maaseudun restrukturaatioon. Tässä jaksossa käsitellään maaseutupolitiikkaa, kehittämisstrategioita, maaseutua hyödykkeenä ja suojelukohteena sekä konflikteja maaseudulla. Viimeinen temaattinen osa käsittelee kokemuksia maaseudun restrukturaatiosta. Näitä kokemuksia ovat esimerkiksi muuttuvat elämäntyyli, nuoret ja vanhat ihmiset maaseutuyhteisöissä, terveys, asuminen, rikkollisuus, työllisyys sekä köyhyys ja etnisyyt. Teokseen rakentuu moniulotteinen verkko kolmen ydinteman, eri lähestymistapojen ja esimerkkien välille.

Kirja alkaa globaaleista kehitysproesseista ja päättyy yksilötason elämäntapakysymyksiin. Teemoja lähestytään poikkitieteellisesti, ja niissä yhtyvät niin luonnon-ilmioita kuin ihmistoimintaa käsittelevät näkökulmat. Esimerkiksi ruoan tuotantoa ei voida pitää pelkästään maataloustuotantona, vaan siihen liittyy myös monia terveyteen, maaseutumaisemaan ja kuluttamiseen kytkeytyviä poliittisia ja eettisiä kysymyksiä. Kaupunkilaiset kuluttajat ovat yhä kiinnostuneempia ruoan alkuperästä, viljelystavoista ja jopa perinteisten metsästystapojen eettisestä perustasta.

Toisena esimerkkinä poikkitieteellisestä tarkasteluvasta voidaan mainita ympäristön muutosta käsittelevä jakso. Woods korostaa, että kaikkialla maaseudulla näkyy ihmistoiminnan vaikutus, sillä puhtaasti luonnontilassa olevia alueita ei juuri enää ole. Teoksessa pohditaan maaseutuympäristön muutosta niin maatalouden, kasvi- ja eläinkunnan, eroosion, ilmastomuutosten kuin kaupungistumisenkin kannalta. Kaupungistuminen ja vastakaupungistuminen ovat kirjan keskeisiä teemoja, ja niitä käsitellään monipuolisesti myös sosiaalisen ja demografisen kehityksen kannalta. Kirjasta jäi kuitenkin kaipaamaan urbanisaatioprosessin kokonaiskuvausta ja sen graafista havainnollistamista, jollaisia on ollut eräissä vanhemmissa maaseutumaantieteen perusteoksissa.

Maaseutua elinympäristönä on kirjassa käsitelty erilaisten väestöryhmien ja elämänvaiheiden kannalta. Elä-

mänvaiheet käydään läpi lapsuudesta vanhuuteen asti. Jopa erilaiset marginaaliryhmät ovat saaneet osakseen huomiota. Feministisen maantieteen nousun myötä naisnäkökulma on tullut osaksi maaseutumaantiedettä. Sen sijaan maaseudun mihiä ei juurikaan käsitellä erillisenä ryhmänä. Jäin kaipaamaan miesnäkökulmaa, joka on viime vuosina saanut entistä enemmän jalansijaa yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa.

Maaseutu on yhä enemmän vaihtoehtoisia elämäntyyliä harjoittavien väestöryhmien kiinnostuksen kohde. Tätä teemaa tarkastellaan vaihtoehtoisia elämäntyyliä käsittelevässä luvussa, joka tuo maaseutumaantieteeseen postmodernin näkökulman. Nämä väestöryhmät eivät ole sitoutuneita arvoihin, paikkaan ja maaseudun perinteisiin elinkeinoihin samalla tavalla kuin maaseudun kanta-asukkaat. Woods mainitsee esimerkkeinä *New Age* -matkaajat ja sotilaallisesti järjestyneet militanttiryhmät. *New Age* -matkaajat vaeltelevat matkailuautoillaan ympäri maata ja muodostavat uudenlaisen asumismuodon; he ovat eräänlainen nomadismien moderni versio. Sotilaallisesti järjestyneet ryhmät ovat kokeneet jääneensä yhteiskunnan hylkäämiksi ja tuntevat tarvetta puolustautua aseellisesti kuviteltua ulkopuolista uhkaa vastaan. Maailmankuva on usein mustavalkoinen ja oikeistohenkinen. Maaseudun kanta-asukkaat vierastavat näitä ryhmiä.

Kirjan muissakin luvuissa tarkastellaan kanta-asukkaiden ja muualta tulleiden välisiä jännitteitä ja ristiriitoja. Maaseudun konfliktit ilmentävät maaseudun asukkaiden ja ulkopuolisten erilaisia arvoja ja yhteisöllisyyden kokemusta. Woods mainitsee esimerkkinä ketunmetsästyksen Britanniassa, jota on vastustettu ja pyritty rajoittamaan lainsäädännöllä.

Teos on helppolukuinen ja kiinnostava. Se soveltuu myös muille kuin maantieteen opiskelijoille, ja sitä käytetäänkin muun muassa suomalaisen *Rural Studies* -yliopistoverkon kurssikirjana. Rinnalleen tämä teos kaipaisi oppikirjan, joka toisi esiin suomalaisen maaseudun erityispiirteet sekä suomalaisen maaseutututkimuksen kehitysvaiheet ja nykysuuntaukset. Yhtä ja yhtenäistä käsitystä maaseudusta ei voida laatia, ja Woodsin teos kuvaa ja jäsentää maaseutua paljolti angloamerikkalaisesta näkökulmasta. Kokonaisuutena teos jättää avarakatseisen ja klassisella tavalla sivistyneen kuvan. Se on poikkileikkaus maaseutumaantieteen laajaan toimintakenttään.

ILKKA LEHTOLA
*Maantieteen oppiaineryhmä,
 Joensuun yliopisto*